

ARBETSRAPPORT NR 99

**Var skall jag kryssa?
En studie av RSV:s och dagspressens
personvalsinformation inför valet 1998**

Magnus Fredrikson
2000

ISSN 1101-4679

Abstract

- Författare:** Magnus Fredrikson
- Titel:** Var skall jag kryssa? – En studie av RSV:s och dagspressens personvalsinformation inför valet 1998
- Syfte:** Att studera omfattningen och kvalitén på personvalsinformationen i RSV:s informationsmaterial och svensk dagspress under valrörelsen 1998.
- Metod:** Kvantitativ innehållsanalys som mäter förekomsten av 18 beslutsrelevanta informationsbitar, hämtade från Vallagen och det direktiv som ligger till grund för Justitiedepartementets utvärdering av 1998 års val
- Material:** Informationsmaterial från RSV ("Information om röstningen" Röstkort, "Nytt valsystem 1998 Nu kan du personrösta", "Val-special" - tabloidtidning på 14 främmande språk och lätt svenska.) samt artiklar ur Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Elfsborgs Läns Allehanda, Göteborgs-Posten, Norrbottens-Kuriren, Norrländska Socialdemokraten, GT och Svenska Dagbladet, sex veckor före valdagen.
- Resultat:** Generellt fick personvalet ett relativt stort utrymme i dagspressen. I huvudsak var det nyhetsartiklar men det förekom också debatt, ledare o s v. I huvudsak innehöll dagspressen material om personvalets genomförande och effekter. Bakgrundsmaterial saknades i många tidningar.
Även RSV saknade omfattande bakgrundsbeskrivningar och överlag så är kvalitén på RSV:s material sämre. Man saknar viktiga informationsbitar och man har endast använt sig av ett fåtal distributionskanaler. Generellt hade dagspressen en högre kvalitet i sitt material än RSV. Något att diskutera vidare i en tid då det finns en stor osäkerhet bland allmänheten i relationen med myndigheter och förtroendevalda.

Innehåll

Förord	7
Inledning	9
Avgränsningar och syfte	9
Tillvägagångssätt och material	10
Undersökningens giltighet	11
Disposition	12
1. Väljarnas vägar till information	13
1.1 Massmedier, myndigheter och organisationer	13
1.2 Massmediernas funktioner i det demokratiska samhället	14
1.3 Krav på myndigheter och press	14
2. Personvalet i RSV:s informationsmaterial och svensk dagspress	16
2.1 RSV:s personvalsinformation	16
2.2 Personvalet i svensk dagspress	17
2.2.1 Personvalets omfattning i svensk dagspress	17
2.2.2 Var fanns materialet om personvalet i pressen och hur såg det ut?	19
2.3 Personvalet – något att skriva om	19
3. Tre mått på innehåll	21
3.1 Informationsmängd	21
3.2 Informationsfrekvens	23
3.3 Informationsbredd	23
3.4 Två olika sätt att bevaka personvalet	24
4. Detaljerna om personvalet i RSV:s informationsmaterial och dagspressen	26
4.1 Fokus på effekterna av personval	26
4.2 Kryssa första namnet för att stödja partiets rangordning av kandidater	28
4.3 Spänningar i bevakningen och saknad detaljinformation	29
4.4 Handbok i hur man personröstas	29
5. Väljarnas möjligheter att få information om personvalet	31
5.1 Fyra läsartypen	31
5.2 Vilka fick information om personvalet?	32
5.2.1 Morgontidningsläsaren	32
5.2.2 Prestigeläsaren	32
5.2.3 Dubbelläsaren	33

5.2.4	Ickeläsaren	33
5.3	Mer läsning - mer information	33
6.	RSV:s och den svenska dagspressens personvalsinformation	35
	Referenser	37
	Bilaga 1 Kodanvisning	39
	Bilaga 2 Material	39
	Tabell- och figurförteckning	
Tabell 1:	Dagspressens innehåll uppdelat på antalet artiklar, antalet förstasidor, tidningsdel och artikeltyp	17
Tabell 2:	Informationsmängd, Informationsfrekvens och Informationsbredd i dagspressen och RSV:s informationsmaterial	21
Tabell 3:	Antalet beslutsrelevanta informationsbitar fördelat på bakgrund, valprocedursinformation och effekter i dagspress och RSV:s informationsmaterial.	26

Förord

Från *Rådet för utvärdering av 1998 års val* har Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet haft i uppdrag att analysera mediernas nyhetsrapportering av Sveriges första personval. Syftet med projektet *Medierna och personvalet '98* var att besvara fyra olika frågor: vilken roll spelade nyhetsmedierna för (1) medborgarnas möjligheter att få kunskap om det nya personvalssystemet och (2) om de kandidater som ställde upp till val, samt (3) vilken betydelse hade medierna för medborgarnas kännedom och uppfattning av kandidaterna och (4) hur såg journalisterna själva på mediernas insatser och på personvalet 1998.

Projektets huvudresultat har tidigare redovisats i *Medierna och personvalet* av Kent Asp och Bengt Johansson. Redovisningen ingick som ett kapitel i en forskningsrapport utgiven av Rådet för utvärdering av 1998 års val *Premiär för personval*, SOU 1999:92 (Sören Holmberg/Tommy Möller, red).

Rapporteringen till Rådet avsåg av naturliga skäl projektets huvudresultat och kunde i två avseenden inte redovisa de framtagna resultaten mer i detalj. Det gällde de studier som avsåg Riksskatteverkets (RSV) särskilda informationsinsatser i samband med personvalet och de intervjuer som genomfördes med 16 journalister som hade till uppgift att bevaka personvalet.

Rapporten om Riksskatteverkets informationsinsatser har utförts av Magnus Fredrikson och rapporten om journalisterna har utförts av Stina Bengtsson, båda doktorander vid JMG.

Göteborg i december 2000

Kent Asp
Projektledare

Inledning

Sedan 1 januari 1995 är det grundlagsfäst att väljarna utöver parti också skall få rösta på person. Den nya vallagen bygger på den sk modifierade danska modellen och 1998 var det första gången som personval tillämpades samtidigt i val till riksdag, landsting och kommun. Tidigare har personval praktiserats i valet till EU-parlamentet 1995 och i vissa kommunval 1994.

Utöver möjligheten att rösta på person gjordes också andra förändringar i vallagen. Bl a stärktes skyddet av partibetäckning, möjligheten att stryka ett eller flera namn på valsedeln togs bort och rösträtten för unionsmedborgare utvidgades i kommunalvalen. Sammantaget ganska stora förändringar och det var därför angeläget att väljarna fick kunskap om dessa förändringar.

Det huvudsakliga ansvaret för att denna kunskap når väljarna har Riksskatteverket (RSV). Våren 1997 fick man i uppdrag av regeringen att informera allmänheten om förändringarna i vallagen.¹ Kraven på informationen var att väljarna enkelt och på ett klart sätt skulle få kunskap om det nya valsystemet.²

Det är också möjligt att ställa krav på våra massmedier utifrån teorier om deras roll i ett demokratiskt samhälle. Förutom opinioner skall de även förmedla sådan information som gör det möjligt för allmänheten att ta ställning i politiska frågor.

För att väljarna på valdagen skall kunna fatta ett rationellt beslut krävs det att de förutom kunskaper om hur man gör också vet vilka effekter en person röst får vid röstsammanräkningen och vid fördelningen av mandat. Det är också av största vikt att de får bakgrundsinformation om varför vi har personval för att kunna avgöra om de över huvudtaget skall personrösta och för att kunna förhålla sig till de aktörer som agerar på den politiska arenan inför valet.

Avgränsningar och syfte

Av resursskäl ingår endast dagspress i undersökningen. Dagstidningarna spelar en mycket avgörande roll som förmedlare av information om företeelser i det svenska samhället. En undersökning som denna ger därmed en god bild av vilken information om personvalet väljarna fick innan valdagen. Det är ändå en svaghet att radio och framför allt TV inte finns med. Dessa har på senare år allt mer tagit plats som de viktigaste kanalerna för information om vad som händer i samhället. Inför folkomröstningen om svenskt

¹ Regeringsbeslut Ju97/895

² Ibid

medlemskap i EU uppgav t ex 92% av det svenska folket att de fick information om valet via televisionen.³ Att vara tvungen att utesluta etermedierna är naturligtvis en nackdel.

Avgränsningen innebär att det inte går att uttala sig om nyhetsmediernas bevakning av personvalet. Resultaten avser endast dagspressen och RSV:s informationsmaterial

Denna undersökning ser endast till personvalets genomförande d v s informationen om de kandidater som agerar inför personvalet är exkluderad.⁴ Undersökningen syfte är sålunda:

att studera omfattningen och kvalitén på personvalsinformation i RSV:s informationsmaterial och svensk dagspress under valrörelsen 1998.

Tillvägagångssätt och material

Undersökningen baseras på en kvantitativ innehållsanalys av 10 dagstidningar och RSV:s informationsmaterial. I dessa har förekomsten av 18 beslutsrelevanta informationsbitar, hämtade från Vallagen⁵ och det direktiv som ligger till grund för Justitiedepartementets utvärdering av 1998 års val⁶, mäts. Informationsbitarna representerar tre perspektiv av personvalet:

Bakgrund

- Varför personval i Sverige?
- Ökad kontakt mellan väljare och politiker
- Större påverkan
- Större påverkan - sakfrågor
- Bättre urval kön
- Bättre urval ålder

Genomförande

- Hur gör man när man röstar på person?
- Ett kryss
- Flera kryss, lägga till namn eller dubbla valsedlar
- Oregistrerade partier
- Ej maskinkryssa
- Ej strykningar
- Kryssa första namnet för att stödja partiets rangordning

³ Flodin 1997 s.11

⁴ Kandidatinformationen behandlas i SOU 1999:92

⁵ RSV (b)

⁶ Justitiedepartementet Dir 1997:87

Effekter

- Hur påverkar en personröst röstsammanräkningen och fördelningen av mandat?
- I första hand antal kryss
- Riksdagen - 8%
- Landstingsfullmäktige - 5%
- Landstingsfullmäktige - 100st
- Kommunfullmäktige - 5%
- Kommunfullmäktige - 50st
- För få personröster
- Lottning⁷

I undersökning ingår RSV:s tryckta material och samtliga artiklar i de tidningar som ingår i undersökningen. Det är artiklar från alla delar av tidningarna under de sex sista veckorna före valdagen. De behöver inte ha personvalet som huvudsakligt ämne. Alla artiklar där det förekommer information om bakgrunden till personvalet, personvalets genomförande och effekterna av personvalet ingår i undersökningen.

Undersökningens giltighet

Utgångspunkten för undersökning är som tidigare nämnts 18 informationsbitar hämtade från vallag och direktiv. Att fundera på här är bl a huruvida dessa informationsbitar verkligen är att betrakta som beslutsrelevanta. Här finns det säkert möjligheter att göras olika tolkningar.

De olika informationsbitarna har valts med tanke på personvalets karaktär och erfarenheter från tidigare undersökningar. De är på inga sätt självklara men de representerar kärnan i de olika aspekter som ligger till grund för personvalets införande och en uppfattning om vad som är nödvändigt att veta för väljarna för att kunna skapa sig en uppfattning om personvalet.

Ytterligare att beakta är huruvida det är möjligt att uttala sig om dagspressen i generella termer och om de olika tidningarna är representativa för sin kategori eller om det förekommer stora skillnader?

I undersökningen ingår i stort sett alla storstadstidningar och kvällstidningar vilket gör att det utan svårighet är möjligt att uttala sig i generella termer. Landsortspressen skiljer sig på så vis att endast tre av ett stort antal tidningar är representerade i undersökningen vilket också blir uppenbart när vi ser till resultaten. Skillnaderna inom denna kategori är mycket större än i övriga två. Detta ger att de diskussioner som förs om landsortspressens innehåll måste bli mer tidningsspecifika än de diskussioner som rör övriga kategorier.

Det skall också poängteras att undersökningen är normativ. D v s de krav som ställs utgör endast ett perspektiv. Det är fullt möjligt att ställa upp andra krav som kanske skulle ge andra svar.

⁷ Se Kodanvisning (bilaga 1.) för en mer detaljerad beskrivning av de beslutsrelevanta informationsbitarna

Disposition

Rapporten inleds med en diskussion om vilka vägar det finns för människor att få information om vad som händer i samhället runt omkring dem. Den följs av en diskussion om vilka möjligheter det finns att ställa krav på massmedierna som informationsförmedlare.

Därefter presenteras RSV:s och pressens personvalsinformation och resultaten av innehållsanalysen. Innan konklusionen görs också ett försök till att relatera innehållsanalysen till mottagarnas, d v s läsarnas, medieanvändning.

I. Väljarnas vägar till information

I denna, rapportens första del, presenteras de vägar genom vilka det är möjligt för allmänheten att få information om vad som händer i samhället. Vidare diskuteras de argument som ligger till grund för det antagande om massmediernas roll i ett demokratiskt samhälle som är en av utgångspunkterna för undersökningen. Att ställa krav på RSV är i stort sett oproblematiskt då man som ansvarig myndighet har fått ett uppdrag från Sveriges regering. Kraven på pressen är däremot inte lika självklara även om det idag råder ett stort samförstånd om dessa krav bland forskare och debattörer.

I.1 Massmedier, myndigheter och organisationer

Det finns i princip tre olika sätt att för väljarkåren att få information om vad som sker i det politiska livet. Dels kan den enskilde väljaren göra egna iakttagelser av det som sker i omgivningen. Dels är det möjligt att få kunskap via människor i omgivningen. Ett tredje sätt är att via medierad kommunikation tillskansa sig kunskaper.⁸

Den medierade kommunikationen kan ha flera olika källor men i huvudsak finns det tre olika kanaler:⁹

- Massmedier
- Myndigheter
- Organisationer

Dessa kanaler är på inget vis uteslutande. Det är ju t ex fullt möjligt att en myndighet använder sig av massmedierna för att förmedla information till allmänheten. Dels genom köpt reklamplats men också genom kontakter mellan t ex informatör och journalist som sedan resulterar i redaktionellt material. Det senare gäller självklart även för organisationer. Det råder sålunda en symbios mellan dessa aktörer men det är ändå möjligt att separera dem. Framför allt i avseende på varifrån de har fått sitt uppdrag.

Organisationernas uppdrag regleras av varje organisations stadga, d v s det är en intern angelägenhet för de som är medlemmar i organisationen. Myndigheterna har ett lagfäst uppdrag att informera allmänheten om de beslut som fattas i olika politiska instanser. Massmediernas uppdrag grundar sig på en uppfattning om mediernas roll i ett demokratiskt samhälle.¹⁰

⁸ Asp 1986 s.191

⁹ Hadenius och Weibull 1997 s.34, SOU 1975:78 s.17

¹⁰ Asp 1992 s.9, Hadenius och Weibull 1997 s.34

1.2 Massmediernas funktioner i det demokratiska samhället

I Sverige råder det en ganska stor samstämmighet kring vilka funktioner medierna skall fylla i vårt samhälle. Huvudtanken är att de skall förse medborgarna med sådan information att det är möjligt för dessa att på egen hand fatta beslut och agera i en given situation.¹¹ Utöver informationsfunktion som anses som den viktigaste förekommer det ytterligare två:¹²

- Kommentar - medierna kommenterar och analyserar det som händer i samhället
- Granskning - medierna granskar de som styr samhället

Det är dock viktigt att poängtera att detta på inget sätt är specificerade krav på medierna, de får mera ses som en diskussion om möjliga, kanske t o m önskvärda, funktioner för massmedierna i vårt samhälle.¹³ De är inte heller möjligt att framföra dessa krav på enskilda medier utan de skall ses som krav på mediasystemet.

1.3 Krav på myndighet och press

Att rösta är något de flesta väljare har gjort tidigare men mycket få har tidigare haft möjligheten att direkt rösta på person. Det är därför få människor som via egna eller andras erfarenheter kan skaffa sig kunskaper om personvalets olika aspekter. Den medierade kommunikationen får därför antas spela en mer avgörande roll än vid tidigare val.

Att ur ett samhälleligt perspektiv formulera krav på de olika organisationer som agerar på den politiska arenan är inte möjligt. Dessa har endast sina medlemmar att svara inför. Självklart är det av intresse att undersöka om och i sådana fall, på vilket sätt olika politiska organisationer fungerar som informationsförmedlare men en sådan undersökning är svårare att relatera till ovanstående typ av krav. Däremot är det möjligt att för RSV och massmedierna formulera krav på informationens innehåll. RSV som ytterst ansvarig för informationen till de röstberättigade¹⁴ och massmedierna som förmedlare av sådan information att det är möjligt för väljarna att på egen hand fatta beslut och agera i det politiska livet.¹⁵

För att kunna uttala sig om vilka möjligheter väljarna hade att få kunskap om de praktiska dimensionerna av personvalet är det nödvändigt att ställa upp kriterier för hur innehållet i RSV:s trycksaker och i pressen bör innehålla. Utgångspunkten är en rationell beslutsmodell som ställer krav på beslutsrelevant information som gör det möjligt för väljarna att avgöra om de skall personrösta och hur man i sådana fall gör.

Beslutsrelevant information är sådan som ger relevant kunskap om bakgrunden till personvalet och vad man får göra och inte göra när man personröstar. Det är också

¹¹ Asp 1992 s.18

¹² Hadenius och Weibull 1997 s.35

¹³ Ibid

¹⁴ Regeringsbeslut Ju97/895

¹⁵ Asp 1992 s.18

nödvändigt att man känner till vilka effekter en personröst får vid räkningen av rösterna och vid fördelningen av mandaten i de olika församlingarna.

Väljarna behöver också dessa kunskaper för att självständigt kunna bedöma de aktörer som agerar inför personvalet.¹⁶

¹⁶ Asp 1986 s.152ff

2. Personvalet i RSV:s informationsmaterial och svensk dagspress

Efter att ha formulerat de krav som är relevanta för denna undersökning är nästa steg att introducera det material som ligger till grund för undersökningen. Nedan följer en presentation av det informationsmaterial som RSV publicerade samt en något mer utförlig beskrivning av pressens personvalsmaterial. Presentationerna skiljer sig av naturliga skäl då materialen ser mycket olika ut.

2.1 RSV:s personvalsinformation

RSV var den myndighet som hade det yttersta ansvaret för informationen till de röstberättigade om det nya valsystemet.¹⁷ Hösten 1998 producerade man därför ett antal trycksaker. Dels en folder "Information om röstningen" som skickades ut tillsammans med röstkortet som också innehöll information om personvalet. Samtliga röstberättigade fick också broschyren "Nytt valsystem 1998 Nu kan du personrösta" hemskickad. För utlåningar med rösträtt sammanfattade man dessa trycksaker i en tabloidtidning på 14 främmande språk och lätt svenska. Denna skickades till kommunernas valnämnder för vidare distribution till medborgarkontor, invandrarföreningar och särskilda projekt.¹⁸

För att skapa uppmärksamhet för trycksakerna producerade man dagspressannonser som sattes in i alla dagstidningar enligt kungörelseprincipen. Man producerade två filmer "Brevkastet" och "I år går det att personrösta också (Sätt ett kryss bara)" som sändes i TV med varianter i Radio. Dessutom fanns det speciell information för hörsel- och synskadade och utbildningsmaterial för valnämnder och länsstyrelser.¹⁹ Alla trycksaker, vallagen, sammanställningen "Val I Sverige 1998" samt övrig information fanns också tillgänglig på RSV:s webbplats.²⁰

I undersökning ingår trycksakerna, "Nytt valsystem 1998 Nu kan du personrösta", röstkortet "Information om röstningen" och tabloidtidningen, d v s allt det tryckta material som skickats ut till olika målgrupper innan valet.

Annonser och filmer ingår däremot inte undersökningen då de inte innehåller någon information utan har som enda uppgift att skapa uppmärksamhet för trycksakerna.²¹ RSV:s webbplats är inte heller med i undersökningen. Huvudargumentet är dock att en webbplats

¹⁷ Regeringsbeslut Ju97/895

¹⁸ Vivan Nilsson

¹⁹ Ibid.

²⁰ Riksskatteverket (a)

²¹ Vivan Nilsson

inte är att betrakta som en aktiv informationsinsats med avsikt att nå en bredare allmänhet. Ett annat argument är att det endast är 35 procent av det svenska folket som har tillgång till Internet och 34 procent som använder det regelbundet.²² Ytterligare argument är att RSV:s webbplats i huvudsak har professionella aktörer som målgrupp med ett innehåll som "vi tror är av vikt för personer med ett djupare intresse för vår verksamhet, t.ex. revisionsbyråer och journalister".²³

2.2 Personvalet i svensk dagspress

I undersökningen ingår 10 tidningar. Fyra karakteriseras som storstadspress Arbetet (Arb), Dagens Nyheter (DN), Göteborgs-Posten (GP) och Svenska Dagbladet (SvD), tre karakteriseras som landsortspress Elfsborgs Läns Allehanda (ELA), Norrbottens Kuriren (NK) och Norrländska Socialdemokraten (NSD) och övriga tre Aftonbladet (Ab), Expressen (Exp) och GT som kvällspress. Urvalet är baserat på de tidningar som ingår i Medievalsundersökningen som har kompletterats med landsortstidningar för att ge bredare material.²⁴ Urvalet har skett i samråd med övriga projekt i Personvalsundersökningen '98.

2.1.1 Personvalets omfattning i svensk dagspress

I tabell 1 ser vi att den totala mängden artiklar som innehöll information om personvalet uppgår till 217 stycken. D v s ett snitt på ungefär 6 artiklar om dagen utslaget över hela perioden eller en artikel varannan dag i varje tidning som ingår i undersökningen.

Inte helt förvånande är det de storstadspressen som har de flesta artiklarna. Ett otal undersökningar har visat på samma resultat i stort sett oberoende av fråga.²⁵ Den här gången finns det dock ett undantag, Norrländska Socialdemokraten (37 st). NSD hade det största antalet artiklar som behandlade personvalet under hela valrörelsen av de tidningar som ingår i undersökningen. Kanske förvånande för många men om man studerar valrörelsen i Norrbotten närmare ser man att en stor del av artiklarna gäller ett internt bråk inom Socialdemokraterna om platsen som kommunalråd i Luleå. Kontroversen stod mellan Märten Ström och Karl Petersen och den fick personvalsprägel när den senare uppmanade väljarna att använda sin möjlighet att personrösta för att stödja honom.

Övriga landsortstidningar bildar en mellangrupp medan kvällstidningarna var de som hade det minsta antalet artiklar som innehöll information om personvalet. Tillsammans lyckas de tre, Aftonbladet (11 st), Expressen (10 st) och GT (8 st) åstadkomma lika mycket som Svenska Dagbladet (29 st) gjorde på egen hand.

²² Bergström & Weibull 1999 s.208

²³ Riksskatteverket (3)

²⁴ Medievalsundersökningen har sedan 1979 undersökt svenska massmediers bevakning av valrörelserna. Materialet 1998 omfattar Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet de fyra sista veckorna innan valet.

²⁵ Se t ex Wallin 1994 s.89, SOU 1999:68 s.41

Tabell I Dagspressens innehåll i dagspressen som behandlade personvalet, uppdelat på antalet artiklar, antalet förstasidor, tidningsdel och artikeltyp under valrörelsen 1998

	Storstadspress						Landsortspress				Kvällspress			Totalt
	Arb	DN	GP	SvD	ELA	NK	NSD	Ab	Exp	GT				
Antal artiklar	25	28	35	29	16	17	38	11	10	8			217	
Förstasida	4	1	3	6	1	1	3	1	-	-			20	
Tidningsdel	14	20	14	20	9	11	27	7	5	6			133	
	2	-	3	4	1	1	2	1	1	-			15	
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			1	
	6	2	4	5	-	-	2	-	-	-			19	
	2	3	4	-	3	3	3	1	1	1			21	
	1	3	10	-	3	2	4	2	2	1			28	
Artikeltyp	24	24	27	25	14	16	34	9	9	5			187	
	1	4	8	4	2	1	4	2	1	3			30	

1 undersökningen har notis definierats som artiklar mindre än 12 spcm där det saknas namngiven författare.

2.1.2 Var fanns materialet om personvalet i dagspressen och hur såg det ut?

På förstasidan presenterar tidningarna den nyhet man ser som viktigast och / eller mest intressant för dagen. Förstasidan skall hjälpa läsaren att orientera sig och den fungerar också som hänvisning "puff" för det material som kommer i tidningen.²⁶

Totalt förekom personvalet 20 gånger på förstasidorna under valrörelsen i de tidningar som ingår i undersökningen.

Framförallt är SvD som har lyft fram frågan med 6 förstasidesartiklar. Arbetet (4), GP (3) och NSD (3) bildar en mellangrupp medan resterande tidningar hade en eller ingen artikel på förstasidan. Sammantaget kan vi nog konstatera att personvalet var en relativt vanlig nyhet på förstasidorna i valrörelsen 1998.

Vad som också går att läsa ut av tabell 1. är att majoriteten av det material som tidningarna presenterade var i artikelform. Av de 217 artiklarna är det endast 30 som är i notisform. Fördelningen är i stort sett lika om man jämför de olika tidningarna. Egentligen är det bara GP och GT som skiljer sig från mängden med ett större andel notiser.

Personvalet var i huvudsak en nyhet i svenska tidningar. Mer än hälften av de artiklar som publicerades var placerade på nyhetsplats. Inbördes skillnader finns och störst är denna om vi jämför kvällspressen med storstadspressen. I kvällspressen är det uteslutande nyhetsartiklar medan man i storstadspressen har ett bredare material med ledare, debatt och insändare. Skillnader är i stort sett desamma om vi också jämför med landsortspressen. Att notera är bl a GP som har en stor del under övrigt, nästan en tredjedel. En förklaring till detta är bilagan - två dagar, som veckan innan valet handlade om personvalet. Ytterligare att notera är att Expressen är den enda tidning som har personvalsmaterial på kultursidorna.

2.3 Personvalet – något att skriva om

Vi kan konstatera att personvalets genomförande var en nyhet i svenska medier. I stort sett varje tidning som ingick i undersökningen hade en eller flera artiklar där man på ett tydligt sätt redogjorde för förändringarna i och med införandet av personval.

Skillnaderna i antalet artiklar är stora med storstadspressen som den grupp med flest artiklar, kvällspressen med det minsta antalet och landsortspressen någonstans där emellan. Skillnaderna avspeglas i karaktären på materialet. I kvällspressen dominerar nyhetsmaterialet medan storstadspressen kompletterar sitt nyhetsmaterial med debatt och mer fördjupande material på bl a ledarplats.

RSV har också ett brett material. Utöver den allmänna informationen har man gjort översättningar till ett flertal invandrarspråk och här finns speciella utgåvor för människor med hörsel- och synskador. Vad man kan fundera på är valet av kanal för att sprida personvalsinformationen.

Att arbeta med trycksaker har en mängd fördelar. Det ger möjlighet till att sprida information till ett stort antal mottagare till en relativt låg kostnad. Forskningen på området ger dock en ganska entydig bild av att det finns stora fördelar i att använda sig av en kombination av medier.²⁷ Vad man framför allt missar med att endast använda sig av en

²⁶ Wallin 1994 s.90

²⁷ Larsson 1997 s.163

kanal är möjligheten till repetition. Om man som väljare missar broschyren "Nytt valsysteem 1998 Nu kan du personrösta" är det svårt att ens få en hjälplig bild av det nya personvalssystemet via RSV:s information. Nu har man från RSV i och för sig använt sig av andra medier för att uppmärksamma det tryckta materialet. Vägen är dock lång från det att någon uppmärksammar reklaminslagen i TV till att man går vidare och söker upp broschyren om man missat den tidigare.²⁸

²⁸ McGuire 1989 s.45

3. Tre mått på innehåll

För att kunna göra en jämförelse mellan de olika tidningarna sinsemellan och mellan pressen och RSV är det inte meningsfullt att diskutera i termer av artiklar. Dels därför att det är svårt att göra en rättvis transformering av RSV:s material men huvudsakligen därför att antalet artiklar på inget sätt säger något om mängden information.

För att kunna uttala sig om huruvida pressen och RSV uppfyller de krav som är utgångspunkten för denna undersökning är det därför nödvändigt att använda sig av andra mått. I tidigare undersökningar har informationsmängd, informationsfrekvens och informationsbredd visat sig vara goda indikatorer på massmediernas informativitet.²⁹

Med hjälp av dessa variabler finns det möjlighet att fördjupa diskussion om innehållets karaktär och vilken typ av beslutsrelevant information som är representerat.

Viktigt att komma ihåg är att dessa begrepp på inget sätt är absoluta mått. Dels står de ibland i konflikt med andra saker som är viktiga, t ex läsbarhet och möjligheten för en större publik att förstå innehållet.³⁰ Det är inte heller möjligt att presentera faktiska värden för vad som är realistiskt att kräva. Detta måste bedömas från fall till fall efter överväganden gjorda med tanke på den specifika situationen. De är därför bara möjligt att diskutera i termer av rimlighet och göra jämförelser mellan de olika tidningarna och mellan pressen och RSV.

3.1 Informationsmängd

På första raden i tabell 2 (se nästa sida) ser vi pressens och RSV:s informationsmängd, d v s antalet beslutsrelevanta informationsbitar som publicerades under undersökningsperioden.

Totalt förekommer det 415 informationsbitar i de 10 dagstidningar som har undersökts. Hälften av dessa återfinns i storstadspressen (202) och resterande fördelas jämt mellan landsortspressen (107) och kvällspressen (106).

Störst antal informationsbitar har Göteborgs-Posten (68) vilket är nästan tre gånger fler än Aftonbladet (24) och Elfsborgs Läns Allehanda (25) som har det minsta antalet bland de undersökta tidningarna. Arbetet (56), Norrländska Socialdemokraten (44) och GT (45) har alla ett större antal informationsbitar och resterande, Dagens Nyheter (38), Svenska Dagbladet (40), Norrbottens Kuriren (38) och Expressen (37), bildar en mellangrupp.

Noterbart är att Norrländska Socialdemokraten som var den tidning som hade det största antalet artiklar (38) endast innehåller 44 informationsbitar. Intressant är att kvällspressen trots de lilla antalet artiklar ändå innehåller ett relativt stort antal

²⁹ Holmberg & Asp 1984 s.154

³⁰ Ibid

Tabell 2 Informationsmängd, Informationsfrekvens och Informationsbredd i dagspressen och RSV:s informationsmaterial under valrörelsen 1998

	Storstadspress			Landsortspress			Kvällspress			RSV	
	Arb	DN	GP	SvD	ELA	NK	NSD	Ab	Exp		GT
Informationsmängd	56	38	68	40	25	38	44	24	37	45	19
Informationsfrekvens	2,2	1,4	1,9	1,4	1,6	2,2	1,6	2,2	3,7	5,6	4,8
Informationsbredd	.89	.83	.83	.78	.61	.83	.83	.72	.61	.67	.67

Kommentar Informationsmängd är det totala antalet informationsbitar i respektive medium. Informationsfrekvens är antalet informationsbitar per artikel / broshyr i genomsnitt. Informationsbredd är andelen informationsbitar av de 18 som ingår i undersökningen

informationsbitar. Det blir tydligt att antalet artiklar inte är en självklar indikator på mängden information.

I RSV:s material finner vi totalt 19 beslutsrelevanta informationsbitar. En siffra som i jämförelse med pressen måste ses som anmärkningsvärt låg. RSV:s material innehåller till och med mindre information än Aftonbladet (24) som är den tidning som har det minsta antalet informationsbitar.

3.2 Informationsfrekvens

För att de beslutsrelevanta informationsbitarna inte skall försvinna i mängden måste de förekomma med viss frekvens. Genom att mäta informationsfrekvensen kan vi uttala oss om hur många informationsbitar det finns i varje artikel. En låg informationsfrekvens ger att man som läsare måste ta del av ett större antal artiklar för att få samma mängd information. En hög informationsfrekvens ger artiklar med många informationsbitar.

Såväl hög som låg informationsfrekvens har för- och nackdelar. En hög informationsfrekvens ger artiklar med hög informationsmängd men de blir färre vilket gör att det som läsare är lätt att missa dem. De kan dessutom vara mer svårlästa. En låg informationsfrekvens gör att man som läsare måste läsa fler artiklar men det är också mindre risk att man missar mer än en mindre andel.

RSV presenterade 4 trycksaker, var och en, motsvarande ungefär en tidningsartikel i omfattning. I genomsnitt innehöll varje trycksak 4.8 informationsbitar. Det är bara GT (5.6) som har en högre informationsfrekvens. Knappast ett förvånande resultat. Trycksaker som dessa har som enda syfte att informera och det är därför naturligt att de har en hög informationsfrekvens.

I landsortspressen och storstadspressen är det mycket glesare mellan informationsbitarna. Jämför t ex Norrländska Socialdemokraten (1.6), som var den tidning som hade de största antalet artiklar om personvalet, med GT (5.6) som var den tidning som hade det minsta antalet artiklar. Det är detta om ger utslag när vi ser på informationsfrekvensen. Vidare ser vi att storstadspressen är de som har den lägsta frekvensen av beslutsrelevanta informationsbitar. Som läsare av DN (1.4) eller SvD (1.4) behöver man läsa fyra artiklar för att få samma antal informationsbitar som en läsare av GT (5.6). Ett resultat som kanske förvånar, men om man ser tillbaka på andra studier som gjorts så ser man klart att kvällspressen ofta klarar av att förklara relativt komplexa situationer i korta texter med en hög informationsfrekvens.³¹

3.3 Informationsbredd

Nu är det relativt lätt att åstadkomma en hög informationsfrekvens. Det är t ex möjligt att repetera ett fåtal informationsbitar ett stort antal gånger. Därför

³¹ Se t ex Asp 1998 s.21

är det nödvändigt att beakta informationsbredden, d v s hur många av de 18 beslutsrelevanta informationsbitarna som finns med i respektive tidning och i RSV:s informationsmaterial.

Generellt är det storstadspressen som har den största informationsbredden och kvällspressen som har det snävaste materialet, med landsortspressen där emellan. Skillnaderna är stora mellan Arbetet (.89) som har den största informationsbredden och Elfsborgs Läns Allehanda (.61) och Expressen (.61) som har det snävaste materialet. RSV (.67) placerar sig även här bland de sämre. Det är bara ELA och Expressen som har ett snävare material. Vad som blir tydligt är att det finns en korrelation mellan antal informationsbitar och informationsbredd. Undantaget är Aftonbladet som trots en mycket litet antal artiklar (24), lyckas få med en stor del av de beslutsrelevanta informationsbitarna (.72).

3.4 Två olika sätt att bevaka personvalet

Vare sig RSV eller någon av tidningarna förmår att få med samtliga beslutsrelevanta informationsbitar i det man publicerar under valrörelsen. Av ovanstående blir det dock tydligt att bevakningen av personvalet skiljer sig i avseende på mängd och bredd. Det är ganska lätt att dela in de tidningar som ingår i undersökningen och RSV i två grupper beroende på hur man har bevakat de olika aspekterna av personvalets genomförande. En grupp bestående av Arbetet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Norrbottens Kuriren, Norrländska Socialdemokraten och Svenska Dagbladet, står för en bredd och riklig information om personvalet. Aftonbladet, Elfsborgs Läns Allehanda, Expressen, GT och RSV har alla ett smalare och mindre informationsrikt material

Att storstadspressen presenterar ett mer omfattande material förvånar säkert få. Dessa redaktioner besitter såväl mer resurser som disponibelt utrymme i tidningarna.³² Mer intressant är då det faktum att två av landsortstidningarna också tillhör denna grupp. Att fundera på är om landsortspressens bevakning generellt uppvisar samma resultat som NSD och NK, eller om det är ELA som representerar normen? Frågan är som tidigare påpekats omöjlig att svara på men en kvalificerad gissning är att landsortspressen med stor sannolikhet uppvisar samma spridning som denna undersökning visar på.³³ Begreppet landsortspress är alldeles för omfattande för att det skall vara möjligt att få fram ett allmängiltigt resultat.

Kvällspressens resultat förvånar inte det heller. Undantaget är Aftonbladet - landets största kvällstidning – som saknar stora delar av den information som här anses som relevant. Det är inte så att man på någon enskild punkt är sämst men i det stora hela har bevakningen mycket att önska.

RSV visar på det sämsta resultatet i undersökningen. Beroende lite på hur man räknar så är det ingen tidning i undersökningen som uppvisar lika dåliga resultat. Nu är det kanske inte helt rättvisst att diskutera i termer av informationsmängd då förutsättningarna på den

³² Holmberg & Asp 1982 s.163

³³ För en jämförelse med andra undersökningar se t ex SOU 1999:68 s.205

punkten skiljer sig ganska markant. Analysen av pressen omfattar sex veckor, RSV har samlat huvuddelen av sitt material i en broschyr. Men även om det kan uppfattas som orättvist så finns det ändå anledning att fundera över det faktum att informationsmängden i GP är mer än tre gånger så stor. Och om vi fokuserar på informationsbredden så är jämförelsen helt realistisk och där är det bara två tidningar som är sämre (ELA och Exp). Orsakerna till detta går det bara att spekulera. Helt otänkbart är det inte att man på RSV resonerar på samma sätt som i många andra offentliga organisationer d v s att allt mer av informationsresur läggs på webbplatsen . Problemet med en sådan prioritering är att man ytterligare minskar möjligheterna för en stor andel av befolkningen att få viktig samhällsinformation. Att göra information tillgänglig är inte detsamma som att förse människor med information.

4. Detaljerna om personvalet i RSV:s informationsmaterial och dagspressen

Att diskutera i termer av informationsmängd, -frekvens och -bredd gör det möjligt att jämföra mellan olika tidningar och mellan tidningar och andra medier. Problemet är att begreppen på inget sätt säger något om innehållet per se, det är uteslutande mängden informationsbitar som ligger till grund för resultaten. För att kunna visa på vad de olika artiklarna innehöll är det därför nödvändigt att gå vidare.

I tabell 3 presenteras förekomsten av de 18 beslutsrelevanta informationsbitarna. Uppdelningen mellan bakgrundsinformation, genomförande och effekter av personvalet tydliggör de olika tidningarnas fokus.

4.1 Fokus på effekterna av personval

Generellt har man valt att fokusera materialet på personvalets effekter. 40 procent av artiklarna kretsar kring sammanräkningen av rösterna och vad som gäller vid denna. 35 procent beskriver vad man får och inte får göra när man personröstar och de resterande 25 procent av informationsbitarna talar om för oss varför vi har personval. Här kan vi se att man har gjort något olika prioriteringar. Storstadspressen har en större balans mellan de olika typerna av material landsortspressen har en förskjutning åt effektmaterial och i kvällspressen är hälften effektmaterial.

Det är alltså svårt att med hjälp av kvällspressen få en bra bild av varför vi har personval. Man är bra på att beskriva vilka effekter personvalet får på röstsammanräkningen men för att kunna sätta in frågan i sitt sammanhang behövs det också en fördjupning som gör det möjligt för människor att ta ställning, dels till olika kandidater men också till huruvida man överhuvudtaget skall personrösta. För att få denna fördjupning måste man söka sig till storstadspressen. Här är tre av tio artiklar av bakgrundskarakter.

Det har redan visat sig att en jämförelse på denna nivå inte är helt rättvis och om vi istället ser till varje tidning var för sig kan vi se att det finns stora variationer inom varje grupp. Då blir det tydligt att GP, ELA och Aftonbladet är de tidningar som har en större andel bakgrundsbeskrivningar. Noterbart är att GP är den enda tidning som har den största andelen bakgrundsinformation i relation till övrigt material. Det är t ex mer

Tabell 3 Antalet beslutsrelevanta informationsbitar fördelat på bakgrund, genomförande och effekter i dagspressen och RSV:s informationsmaterial under valrörelsen 1998

	Storstadspress				Landsortspress				Kvällspress			RSV
	Arb	DN	GP	SvD	ELA	NK	NSD	Ab	Exp	GT		
Bakgrund												
Ökad kontakt mellan väljare och politiker	2	1	8	4	-	2	2	2	3	-	-	-
Större påverkan – person	8	1	10	2	6	1	4	2	-	1	1	1
Större påverkan – sak	-	1	5	2	2	-	1	1	2	-	-	-
Bättre urval – kön	1	2	1	2	1	2	1	3	-	1	-	-
Bättre urval – ålder	3	1	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Genomförande												
Endast ett kryss	6	4	13	2	8	6	10	3	5	7	5	5
Flera kryss	3	3	4	2	1	2	1	-	3	6	2	2
Oregistrerade partier	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	2	2
Ej maskinkryssa	1	1	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Ej stryka	1	1	2	4	-	3	1	1	3	3	2	2
Stödja partiets rangordning	2	4	2	6	2	-	2	2	3	-	-	-
Effekter												
I första hand kryss	5	4	3	5	1	3	5	1	3	5	1	1
Riksdagen 8%	5	7	10	4	-	4	4	3	5	4	1	1
Landstingsfullmäktige 5 %	3	4	1	1	1	3	2	2	4	4	1	1
Landstingsfullmäktige 100st	3	-	-	-	-	2	2	-	-	4	1	1
Kommunfullmäktige 5%	7	3	4	1	1	5	5	2	5	4	1	1
Kommunfullmäktige 50st	5	-	-	-	1	2	3	-	-	5	1	1
För få personröster	1	1	1	-	-	1	1	1	1	-	1	1
Totalt	56	38	68	40	25	38	44	24	37	45	19	19

Kommentar För en mer detaljerad beskrivning av de olika informationsbitarna se bilaga 1.

bakgrundsmaterial i GP än vad det är i de tre landsortstidningarna tillsammans. Minst bakgrundsmaterial i relation till annat material och i jämförelse med andra tidningar har GT. Sämst är dock RSV. Från myndigheten har man helt och hållet uteslutit information om varför vi har personval. Man nämner inledningsvis att med hjälp av en personröst har man som väljare större möjlighet att påverka vilka personer som skall sitta i riksdagen, i övrigt saknas helt bakgrundsmaterial.

Om vi istället fokuserar på de olika informationsbitarna så ser vi att de som förekommer mest frekvent är de som många säkert skulle ha valt att kategorisera som viktigast. Det är dels att personvalet kom till för att vi skall få större möjlighet att påverka vilka personer som skall representera oss i de olika församlingarna. Det är också att man endast får kryssa ett namn på valsedeln och de tre procentsatser som krävs i de olika valen för att man skall fastställa ett personligt röstetal.

4.2 Kryssa första namnet för att stödja partiets rangordning av kandidater

Den 18 augusti 1998 gjorde tre moderata riksdagsmän ett gemensamt utspel där man menade att allt informationsmaterial från RSV skulle dras tillbaka.³⁴ Anledningen var att man ansåg den felaktig då det inte framgick att man var tvungen att kryssa första namnet för att stödja partiernas föreslagna rangordning av kandidater. RSV försvarade sig med att man ville hålla sig så neutral som möjligt och därför valde man att inte informera om detta. Fler debattörer stämde in i kritiken av RSV men man stod fast vid sin ståndpunkt och ändrade inte i sitt informationsmaterial. Detta får nog ses som helt naturligt. Dels hade man redan fattat ett principbeslut i frågan och dels skulle det ha blivit mycket kostsamt att ändra i broschyrerna. Frågan är om det ens var praktiskt genomförbart.

Anledningen till att man måste kryssa första namnet är de två skilda paragrafer i Vallagen som säger att man i första hand skall räkna antalet kryss och om man inte kan utse ett tillräckligt stort antal kandidater med hjälp av personliga röstetal utser resten med hjälp av den ordning partierna har registrerat.³⁵ Dessa två informationsbitar finns var för sig redovisade i RSV:s material men man hjälper inte väljarna med att se konsekvenserna av de båda. Här kan man fundera på om RSV:s beslut från en början var riktigt. Är det att förhålla sig neutralt om man inte informerar om konsekvenserna av ett nytt valsystem? Det var ju trots allt detta, och annat, som regeringen gav dem i uppgift att göra. En fingervisning om vad man själv anser på RSV är att man inför valet till EU-parlamentet 1999 hade ändrat de aktuella skrivningarna.³⁶

Av tidningarna är det egentligen bara SvD, av naturliga skäl då det var där debatten startade, och DN som återkommande nämner att man måste kryssa första namnet för att stödja partiets ordning. GT och NK har helt låtit bli att ta med det och övriga nämner det två gånger.

³⁴ Svenska Dagbladet 980818

³⁵ Riksskatteverket (c)

³⁶ Information på röstkort för val till Europaparlamentet

4.3 Spänningar i resultatet och saknad detaljinformation

Det är också intressant att se de spänningar som finns i materialet. D v s hur informationsbitar som hör ihop inte får samma behandling. Ett sådant fall är att man endast får kryssa för en kandidat på sin valsedel. Något som alla tidningar har med vid ett flertal tillfällen. Vad som inte lika tydligt framkommer är vad som händer om man kryssar för två kandidater eller väljer att stryka en eller flera kandidater. Även när det gäller procentsatserna är ju dessa endast halva sanningen. Vad som inte kommer fram lika ofta är att kandidaterna oberoende av procenttal måste ha ett visst antal personröster såväl i landstingsvalet som i kommunalvalet. Här har RSV:s med i stort sett all information.

En orsak till dessa missar kan vara att det inte helt oväntat är detaljinformationen som får minst utrymme. Att man får skriva ett namn på en röstsedel för ett parti som inte registrerat sin partibetäckning eller sina kandidater nämndes totalt tre gånger under hela undersökningsperioden. Vilket kanske inte är så konstigt då det är mycket få väljare som röstar på denna typ av partier. Att möjligheten till personval finns p g a en önskan om större spridning vad gäller ålder förekommer också relativt sällan. Kanske mer förvånande om man ser hur ålder varit en fråga som tagit en allt större plats på den politiska agendan t ex i och med att det bildades pensionärspartier.

Att man inte får maskinkryssa är också en informationsbit som förekom ytterst sällan. RSV väljer att helt utesluta denna och av tidningarna är det endast storstadspresen som berör detta. Detta får nog ses som överraskande dels därför att det vid två tillfällen förekom att kandidater distribuerade valsedlar där man hade förkryssat sina namn för hand men också därför att detta av många nog sågs som en möjlighet att lätt bedriva kampanj.

4.4 Handbok i hur man personröstar

RSV:s informationsmaterial och det som publicerades i tidningarna kan ses som en handbok i hur man personröstar. D v s man får tydlig information om hur man gör när man personröstar och vilka effekter en personröst får senare. Det är däremot svårt att med hjälp av RSV eller pressen förstå varför vi har personval. I broschyren "Nytt valsystem 1998 Nu kan du personrösta" omnämns bara den mest självklara bakgrundsinformation, att personval innebär en större möjlighet för väljarna att påverka vilka personer som skall sitta i riksdagen. Övriga aspekter saknas helt. Även i pressen saknas bakgrundsinformation. Undantaget är Göteborgs-Posten och Aftonbladet som båda har ett relativt omfattande material om personvalets bakgrund. Övriga fokuserar mer eller mindre på genomförande och effekterna av personvalet.

På detta vis har möjligheterna för väljarna att sätta in personvalet i sitt sammanhang minskat avsevärt. Utan relevant bakgrundsinformation är det svårt för väljarna att göra en riktig bedömning av de aktörer som agerar inför personvalet. Det blir också svårare att skapa sig en åsikt om personvalet som företeelse, som behövs för att väljarna skall kunna överväga konsekvenserna av att personrösta eller avstå.³⁷

³⁷ Holmberg & Asp 1982 s. 154

Resultatet kanske inte är så förvånande då de journalistiska prioriteringarna sällan är sådana att de har för avsikt att ge en fullständig redogörelse. Fokus ligger på det som sker eller det som kommer att ske.³⁸ Att RSV också har gjort denna prioritering är däremot inte självklar. RSV har ett större ansvar än dagspressen att tillgodose väljarnas behov av relevant information. Att då inte placera in personvalet i ett större kontext gör att man exkluderar många denna kunskap. Det finns idag en stor grupp människor som känner stor osäkerhet inför den information som kommer från myndigheter.³⁹ Att i ett sådan läge utesluta väsentliga delar av informationen gör att många människor kan uppleva kunskapsluckor och därmed känna misstroende mot myndigheterna.

³⁸ Hvitfelt 1989 s.73

³⁹ Abrahamsson 1993 s.23

5. Väljarnas möjligheter att få information om personvalet

Att studera massmedierna innehåll är i sig relevant men för att komma vidare måste man också relatera detta till mottagarna, de som läser tidningarna och tar emot informationen. Utgångspunkten för denna studie är som redan nämnts de praktiska aspekterna på personvalet. Vilken möjlighet fanns det för väljarkåren att få kunskap om varför vi har personval, hur det går till och hur det påverkar rösträkningen och mandatfördelningen. Nu är det inte möjligt att uttala sig om huruvida läsarna tog del av detta material med hjälp av en innehållsstudie. Det finns en mängd olika aspekter som påverkar hur människor tar till sig information / kunskaper via medierad kommunikation. Man måste ta hänsyn till individens bedömning av innehållet, inställning och engagemang i sakfrågan, kognitiva resurser och omgivningen som individen befinner sig i.⁴⁰ Men det är ändå relevant att diskutera möjligheterna för väljarna att få information, för att visa på eventuella brister i innehållet.

Följande skall ses som ett försök att utifrån empiriska data från olika undersökningar diskutera vilka möjligheter olika grupper, baserat på deras medievanor, hade att ta del av beslutsrelevant information via pressen och RSV:s informationsmaterial.

5.1 Fyra läsartyper

Dagstidningsläsningen har ett starkt fäste i Sverige. 1998 var det 83% av den svenska befolkningen som läste en dagstidning minst fyra gånger i veckan.⁴¹ Det normala är att man läser den lokala morgontidningen. En stor del läsare väljer sedan att kombinera denna med antingen en kvällstidning eller ytterligare en morgontidning. Andelen som endast läser en kvällstidning är ungefär hälften så många som de som inte läser någon dagstidning överhuvudtaget.⁴²

Om vi bortser från de som endast läser kvällstidningar, eftersom denna grupp är mycket mindre än övriga, så går det att urskilja fyra läsartyper:

⁴⁰ Asp 1986 s.200

⁴¹ Lithner 1999 s.142

⁴² Weibull 1995 s.157

- Morgontidningsläsaren - de som endast läser en morgontidning
- Prestigeläsaren - de som läser två morgontidningar
- Dubbelläsaren - de som läser en morgontidning och en kvällstidning
- Ickeläsaren - de som inte läser någon dagstidning regelbundet

Dessa typer är på inget sätt uteslutande och det förekommer självklart andra typer av kombinationer men det är en indelning som gör det möjligt att lämna de specifika tidningarna och i stället diskutera i mer generella termer.

5.2 Vilka fick information om personvalet?

Låt oss först konstatera att RSV:s material och samtliga tidningar som ingår i undersökningen saknar någon eller några beslutsrelevanta informationsbitar. D v s det är inte möjligt att med hjälp av RSV:s material eller en tidning få fullständig kunskap om varför vi har personval, hur det går till och vilka effekter det får vid rösträkningen och vid fördelningen av mandat.

RSV hade ansvaret för att informera de röstberättigade om hur personvalet går till. Som ett led i detta skickade man ut ett antal trycksaker till samtliga väljare och vi får anta att alla har fått dessa broschyrer. RSV:s material utgör därmed en informationsbas för samtliga läsartyper

5.2.1 Morgontidningsläsaren

Morgontidningsläsaren hade goda möjligheter att få beslutsrelevant information om personvalet innan valdagen. Kombinationen RSV:s informationsmaterial och en morgontidning ger med vissa undantag i det närmaste en hundraprocentig informationsbredd. Som läsare av Arbetet och RSV:s material är det endast en informationsbit som saknas (större påverkan - sak). Om man istället läser Dagens Nyheter är informationsbredden total, så också om man läser SvD och GP.

Landsortspressen är något sämre men i stort får man också här en god bild av personvalets olika aspekter, med övervikt på genomförande och effekter. Vad som i övrigt skiljer är antalet artiklar och variationen i material. Läsaren av storstadspress får ett mer varierat material, förutom nyhetsartiklar finns där också debatt, insändare och ledare i större utsträckning.

5.2.2 Prestigeläsaren

Det som saknas Morgontidningsläsaren är sådant som Prestigeläsaren kan ta del av. Denna grupp som generellt har en högre utbildningsnivå⁴³ får en större mängd artiklar och därmed fler informationsbitar. Det blir också tätare mellan de artiklar som behandlar personvalet. Om man missar en artikel så är sannolikheten därmed stor att samma

⁴³ Weibull 1995 s.158

information återkommer vid ett senare tillfälle. En kanske inte helt ovanlig kombination av tidningar, Dagens Nyheter och Elfsborgs Läns Allehanda, ger möjlighet att läsa mer än en artikel om dagen om personvalet under de sex veckor som undersökningen omfattar. Det är också ett mycket varierat material som dessa läsare får ta del av.

5.2.3 Dubbelläsaren

Dubbelläsaren får ganska naturligt ett mer omfattande material än Morgontidningsläsaren men till skillnad från Prestigeläsaren är det glesare mellan artiklarna och materialet är inte lika varierat. I huvudsak får man en god beskrivning av genomförandet och effekterna av personvalet men materialet saknar omfattande bakgrundsbeskrivningar. Artiklarna förekommer också mer sällan.

5.2.4 Ickeläsaren

Ickeläsaren har som redan påpekats svårt att få tillräcklig information via RSV:s material. Idag uppgår denna grupp till ungefär 17% av det svenska folket dvs en betydande del.⁴⁴ RSV:s material saknar relevanta informationsbitar och skulle man av någon anledning missa broschyren "Nu kan du personrösta" så är det i stort sett omöjligt för ickeläsaren att skapa sig en god bild av personvalet. Framför allt om man också beaktar det faktum att denna grupp är sparsamma i sin konsumtion av samtliga nyhetsmedier.⁴⁵

5.3 Mer läsning mer information

Att de människor som läser två dagstidningar får mer och bredare information än de som läser en är väl knappast att betrakta som en sensation. Knappast heller det faktum att de som inte läser någon tidning överhuvudtaget får mindre information än de som läser någon tidning.

Av de olika typerna bland tidningsläsarna är det i stort sett ingen som saknar information om personvalets olika perspektiv. Kvalitén skiljer sig naturligtvis beroende på vad och hur mycket man läser men alla får en god bild av hur man gör när man personröstar och vilken effekt en personröst får vid röstsammanräkningen. Det är dock bara prestigeläsaren som får en djupare förståelse av personvalet genomförande.

Det är RSV:s uppgift att tillgodose ickeläsarnas informationsbehov. Myndigheten har ett större informationsansvar mot de som av olika anledningar saknar tillgång till massmedier.⁴⁶ Människor som kan ha svårt att hitta information som förklarar vad som sker i samhället. Nu är det knappast så att de som inte läser någon dagstidning står helt utanför massmediernas bevakning av personvalet. Men då denna grupp är sparsamma i sin

⁴⁴ Lithner 1999 s.142

⁴⁵ Weibull 1995 s.158

⁴⁶ SOU 1984:68 s.88

konsumtion av samtliga nyhetsmedier⁴⁷ är det ändå troligt att de missar viktig information om inte myndigheterna gör den tillgänglig.

⁴⁷ Weibull 1995 s.158

6. RSV:s och den svenska dagspressens personvalsinformation

Huvudsyftet med denna rapport har varit att undersöka omfattningen och kvalitén på informationen om personvalets genomförande i RSV:s informationsmaterial och svensk dagspress. Utgångspunkten är att det är möjligt att ställa krav på dessa två informationskällor. På RSV då man hade ett uppdrag från regeringen att informera väljarna. På dagspressen utifrån teorier om massmediernas funktioner i ett demokratiskt samhälle.

Generellt fick personvalet ett relativt stort utrymme i dagspressen. Mängden information varierar men oberoende av vilken tidning man valde att läsa innan valet så fanns det relativt goda möjligheter att få information om personvalets genomförande. De flesta artiklarna hittar vi på nyhetsplats och det stora flertalet var i artikelform. Endast ett mindre antal artiklar i notisform förekom. Personvalet var också en nyhet på förstasidorna i ett flertal av tidningarna.

Sammanfattningsvis finns det med detta som bakgrund fog för att påstå att våra dagstidningar i stort har utfört sitt uppdrag på ett fullgott sätt om vi ser till bevakningens omfattningen av personvalets praktiska dimensioner.

RSV:s material är inte lika omfattande, även om man har gjort riktade insatser mot grupper med särskilda behov, såsom synskadade och invandrare. Nu är en jämförelse med dagspress inte helt rättvis men det finns ändå fog att ifrågasätta vissa av de prioriteringar som myndigheten har valt att göra.

En sådan prioritering är att man helt och hållet har inriktat sig på tryckta broschyrer distribuerade på olika sätt till respektive målgrupp. Med en sådan enkelriktning i distributionen är det lätt att väljare missar viktig information.

Personvalet förekom i huvudsak på nyhetsplats i den svenska dagspressen men där förekom också andra inslag, såsom debatt, ledare o s v. I huvudsak var det personvalets genomförande och effekter man hanterade. D v s det var fullt möjligt för tidningsläsarna att skaffa sig kunskaper om hur man gör när man personröstar och vilka effekter en personröst får vid röstsammanräkning och vid mandatfördelningen. Vad som däremot saknas i de allra flesta fall är tydlig bakgrundsinformation om varför vi fick personval.

Utän relevant bakgrundsinformation minskar möjligheterna för väljarna att sätta in personvalet i sitt sammanhang och därmed blir det svårare att ta ställning till om man skall personrösta och i sådana fall på vilken kandidat.

RSV saknade helt och hållet bakgrundsbeskrivningar i sitt material. Man har valt att endast lyfta fram effekterna, och framför allt genomförandet, av personvalet. En prioritering som inte kan ses som helt lyckad.

Naturligtvis är det svårt att göra ett generellt uttalande om personvalsinformationens kvalitet. Dels därför att det är svårt, om inte omöjligt, att formulera specifika krav som anses allmängiltiga men också därför att det saknas möjligheter att jämföra med tidigare val. Det går ändå att konstatera att dagspressen generellt hade en högre kvalitet i sitt material än vad RSV hade. Något att diskutera vidare i en tid då det finns en stor osäkerhet bland allmänheten i relationen med myndigheter och förtroendevalda.

Referenser

- Abrahamsson, Kenneth (1993) Medborgaren i samhällsdialogen – Om kunskapssyn, byråkrati och välfärd. Stockholm: Publica
- Asp, Kent (1986) Mäktiga massmedier – Studier i politisk opinionsbildning. Stockholm: Förlaget Akademitext AB
- Asp, Kent (1992) 'Demokratien och det journalistiska uppdraget' i Uppdraget. Stockholm: Tidens Förlag
- Asp, Kent (1998) Medierna och giftutsläppet i Hallandsåsen. Göteborg: Arbetsrapport nr 87, Institutionen för journalistik och masskommunikation Göteborgs universitet
- Bergström, Annika och Lennart Weibull (1999) 'Internet som massmedium.' i Holmberg, Sören och Lennart Weibull Ljusnande framtid. Göteborg: SOM-Institutet, Göteborgs universitet
- Flodin, Bertil (1997) Medborgarna och EU-information – En studie av inställning, aktivitet och kunskap hos svenska folket inför folkomröstningen 1994. Göteborg: Arbetsrapport nr 69, Institutionen för journalistik och masskommunikation Göteborgs universitet
- Hadenius, Stig och Lennart Weibull (1997) Massmedier – Press, Radio & TV i förvandling. 6:e uppl. Stockholm: Bonnier Alba
- Holmberg, Sören & Kent Asp (1984) Kampen om kärnkraften – En bok om väljare, massmedier och folkomröstningen 1980. Stockholm: Liber Förlag
- Hvitfeldt, Håkan (1985) På första sidan – En studie i nyhetsvärdering. Stockholm: Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar
Justitiedepartementet Dir 1997:87
- Larsson, Larsåke (1997) Tillämpad kommunikationsvetenskap. Lund: Studentlitteratur
- Lithner, Anders (1999) 'Återvändande tidningsläsare – i ny brokig kostym' i Holmberg, Sören och Lennart Weibull Ljusnande framtid. Göteborg: SOM-Institutet, Göteborgs universitet
- Mc Guire, William J. (1989) 'Theoretical Foundations of Campaigns' i Rice, Ronald E. och Charles K. Atkin (ed) Public Communication Campaigns 2:nd ed. Newbury Park: Sage
- Nilsson, Vivian, Valenheden, Riksskatteverket, PM 980605
Regeringsbeslut Ju 97/895
Riksskatteverket (a) Val <<http://www.rsv.se/val>> 990813
Riksskatteverket (b) Vallag <<http://val.rsv.se/val/lag/97157.htm>> 990813
Riksskatteverket (c) Välkommen till Riksskatteverkets hemsida
<<http://www.rsv.se/pdf/ovrigt/valkny.htm>> 990813
- SOU 1975:78 Svensk press – pressens funktioner i samhället. En forskningsrapport från 1972 års pressutredning. Stockholm: Finansdepartementet

SOU 1999:68 Brandkatastrofen i Göteborg – Drabbade – Medier – Myndigheter.

Stockholm: Kulturdepartementet

SOU 1999:92 Premiär för personval. Stockholm: Justitiedepartementet

Svenska Dagbladet 980818 RSV anklagas för att lura väljarna

Wallin, Ulf (1994) Vad fick vi veta – En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren

före folkomröstningen om EU. Göteborg: Institutionen för journalistik och

masskommunikation Göteborgs universitet

Weibull, Lennart (1995) 'Tidningsval och Radio-TV' i Weibull, Lennart och Charlotta

Kratz (red) Tidningsmiljöer – Dagstidningsläsning på 1990-talet. Göteborg:

Institutionen för journalistik och masskommunikation Göteborgs universitet

V7 Typ av artikel

1. Nyhet
2. Ledare
3. Debatt
4. Insändare
5. Kultur
6. Övrigt

V8 Ökad kontakt mellan väljare och politiker

Personval för att öka kontakten mellan väljare och politiker

V9 Större påverkan

Personval för att ge väljarna större möjlighet att påverka vilka personer som representerar dem.

V10 Större påverkan - sakfrågor

Personval för att väljarna skall få större möjlighet att påverka vilka sakfrågor som skall tas upp i de politiska organen

V11 Bättre urval kön

Personval för ett bättre urval av kandidater vad avser kön

V12 Bättre urval ålder

Personval för ett bättre urval av kandidater vad avser ålder

V13 Ett kryss

Man får kryssa för ett namn på valsedeln

V14 Flera kryss, lägga till namn eller dubbla valsedlar

Sätter man två kryss, skriver till ett namn på valsedeln eller om ett valkuvert innehåller två valsedlar med samma partibeteckning, men där kandidatnamn eller personrösten skiljer sig, tillfaller rösten partiet men namnen skall anses obefintliga.

V15 Oregistrerade partier

Undantaget är om en väljare skriver till ett kandidatnamn på en röstsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller sina kandidater.

V16 Ej maskinkryssa

Personrösten räknas inte om markeringen gjorts maskinellt.

V17 Ej strykningar

Man tar inte hänsyn till strykningar

V18 Kryssa första namnet för att stödja partiets rangordning

Vill man inte stödja någon speciell kandidat men garantera att den ordning partiet har föreslagit skall man kryssa för det namn som står överst på listan.

V19 I första hand antal kryss

För att bestämma ordningen på kandidaterna skall man i första hand ta hänsyn till kandidaternas personliga röstetal (antal kryss).

V20 Riksdagen - 8%

För val till riksdagen gäller att en kandidat skall ha fått minst 8% av partiets röster för att man skall fastställa ett personligt röstetal

V21 Landstingsfullmäktige - 5%

För val till Landstingsfullmäktige gäller att en kandidat skall ha fått minst 5% av partiets röster i valkretsen för att man skall fastställa ett personligt röstetal

V22 Landstingsfullmäktige - 100st

För att fastställa ett personligt röstetal för val till Landstingsfullmäktige måste antalet personröster vara minst 100 stycken

V23 Kommunfullmäktige - 5%

För val till kommunfullmäktige gäller att en kandidat skall ha fått minst 5% av partiets röster i valkretsen för att man skall fastställa ett personligt röstetal

V24 Kommunfullmäktige - 50st

För att man skall fastställa ett personligt röstetal för val till Kommunfullmäktige måste antalet personröster vara minst 50 stycken

V25 För få personröster

Om man inte kan utse ett tillräckligt stort antal kandidater med hjälp av personliga röstetal utser man resten med hjälp av den ordning partierna har registrerat. D v s rösten tillfaller den som står överst på listan. Man bortser då från de kandidater som redan är utsedda

V26 Lottning

Vid lika röstetal gäller i samtliga fall att man använder lotten för att avgöra vem som skall ha företräde.

V27 Sakfel

Kommentar

V6 Puffar på första sidan som är i "notisform" har kodats som notis

V7 Käserilikhande spalt på ledarsidan har kodats som "övrigt"

V8 Brev till ledarsidan har kodats som debatt

V20 Inlägg om gränserna för personröster utan att ange dessa har inte kodats

V22 och V24 Många artiklar skriver om att det behövs många kryss för att kommas in utan att specificera antalet. Dessa har inte kodats under variablerna som berör mängden.

Material

I undersökning ingår följande material från RSV

- "Information om röstningen"
- Röstkorten
- "Nytt valsysteem 1998 Nu kan du personrösta"
- "Val-special" - tabloidtidning på 14 främmande språk och lätt svenska.

I undersökningen ingår också 10 dagstidningar i vilka samtliga artiklar som berör personvalet har kodats:

Aftonbladet
Arbetet
Dagens Nyheter
Expressen
Elfsborgs Läns Allehanda
Göteborgs-Posten
Norrbottens-Kuriren
Norrländska Socialdemokraten
GT
Svenska Dagbladet

**PUBLIKATIONER UTGIVNA AV INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION (JMG)**

Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) har två publikationsserier:

- JMG:s bokserie: Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation
- JMG:s arbetsrapportserie: Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation

Redaktörer för JMG:s bokserie och arbetsrapportserie är professorerna Kent Asp och Lennart Weibull. Publikationer i de två serierna säljs genom institutionens försorg. Beställningar kan ske på den talong som finns efter publikationsförteckningen.

Mellan 1991 och 1994 utgavs även en särskild rapportserie. Titlarna i den finns förtecknade separat.

JMG:s bokserie

Göteborgsstudier i masskommunikation (1980 -- 1990)

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm, Liber. 521 sid.
2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm. 350 sid.
3. Lennart Weibull, Karin Björkqvist (1989) *Dagspressen och dess läsare*. Stockholm, Almqvist & Wiksell International. (slut)

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation (1990 –

(Pris: 200 kr plus moms och porto)

1. Robert Burnett (1990) *Concentration and Diversty in the International Phonogram Industry*. (slut)
2. Roger Wallis (1991) *Internationalisation, Localisation & Integration..* 281 sid.
3. Ronny Severinsson (1994) *Tidningar i konkurrens. Dagstidningarnas agerande på lokala läsar-marknader i Västergötland 1950 - 1985*.
4. Bo Reimer (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Almqvist & Wiksell International. Stockholm. (slut)
5. Ulf Wallin (1995) *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*.
6. Lennart Weibull och Charlotta Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*.
7. William Borden (1995) *Power Plays. A Comparision Between Swedish and American Press Policies*.
8. Admassu Tassew (1995) *Reporting a Pandemic. A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Dailies*.
9. Monika Djerf Pierre (1996) *Gröna nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetessändningar 1961 – 1994*.
10. Tomas Andersson Odén (1996) *Principer på pränt. En studie av redaktionella mål inom den svenska dagspressen*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet

11. Margareta Melin-Higgins (1996) *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
12. Maria Elliot (1997) *Förtorendet för medierna. TV, radio och dagspress i allmänhetens ögon*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
13. Kent Asp, Bengt Johansson och Larsåke Larsson (1997) *Nära nyheter. Studier om kommunaljournalistik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet..
14. Carlsson, Ulla (1998) *Frågan om en ny internationell informationsordning. En studie i internationell mediepolitik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
15. Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
16. Wallin, Ulf (1998) *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
17. Larsson, Larsåke (1998) *Nyheter i samspel. Studier i kommunjournalistik. Institutionen för journalistik och masskommunikation*. Göteborgs universitet.
18. Weibull, Lennart och Ingela Wadbring /red/ (1998) *Publik och medier 1996/1997. Särtryck av artiklar om medier ur SOM-rapporterna nr 18 och 19*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
19. Lindstedt, Inger (1998) *"Till de unga, till dem som ämna bliva tidningsmän"*. Handböcker i journalistik. Göteborgs universitet.
20. Dahlén, Peter (1999) *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925 – 1995*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
21. Löfgren Nilsson, Monica (1999) *På Bladet, Kuriren och Allehanda. Om ideal och organiseringsprinciper i den redaktionella vardagen*. Göteborgs universitet.
22. Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart /red/ (2000) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*.
23. Andersson Odén, Tomas (2000) *Skaraborgar'n och Spionen. Tidningar i Västra Götaland genom 250 år*.
23. Ghersetti, Marina (2000) *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om Prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*.

JMG:s rapportserie (avslutad 1994)

Rapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) *Dagspress och etermedier i Sverige 1979-1983*. (slut)
2. Jan Strid och Lennart Weibull (1984) *Läsvanor och Läsintressen. 1979-1983*. (slut)
3. Ingela Strid och Lennart Weibull (1984) *Annonssbladsläsning i Sverige*.
4. Ronny Severinsson (1985) *Publiken möter kabel-TV*. (slut)
5. Lennart Weibull (1985) *Närradiolyssnandet i Stockholm 1984*. (slut)
6. Bo Reimer och Lennart Weibull (1985) *Dagspress på arbetsplatsen*.

7. Informatörer i Sverige: Arbetsmarknad Framtidsutsikter (1986) Utdrag ur utredningen om informationsutbildning i Sverige (UHÄ-rapport 985:13)
8. Ingela Strid och Lennart Weibull (1986) *Mediesverige 1986*.
9. Bo Reimer (1986) *Läsaren och tidningen*.
10. Rutger Lindahl (1986) *Nyheten om mordet på Olof Palme*.
11. Monika Djerf (1986) *Funktioner hos kabel-TV*.
12. Anders Ohlsson (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*.
13. Ronny Severinsson (1987) *Den nya medieframtid - TV via satellit och kabel*.
14. Ingela Strid och Lennart Weibull (1988) *Mediesverige 1988*.
15. Ronny Severinsson (1989) *Agerande och utveckling inom dagspressen i Västergötland*.

Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (avslutad 1994)

1. Emanuelsson, Eva & Karlsson, Kristina (1991) *Informatörer inför 90-talet*.
Pris: 90 kronor.
2. Wallin, Ulf (1991) *Bilden av EG*.
Pris: 120 kronor.
3. Wallin, Ulf (1992) *EG - Hot eller löfte? Argument i dagspress, radio och TV för och emot svenskt EG-medlemskap*.
Pris: 100 kronor.
4. Flodin, Bertil (1993) *Samhällskommunikation under 80-talet. En kunskapsöversikt*.
Pris: 150 kronor.
5. Severinsson, Ronny (red), (1995) - *Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser genomförda på uppdrag av Pressutredningen -94*.
Pris: 200 kronor.

Arbetsrapporter

Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation (1980 -- 1990)
(Pris: 60 kr + moms och porto)

1. Lennart Weibull (1984) *Trender i massmedieanvändningen*.
2. Bo Reimer (1985) *Tidningsläsning i södra Halland*.
3. Lennart Weibull (1985) *Läsvanor för svensk morgonpress 1979-1984*.
4. Ingela Strid, Lennart Weibull (1985) *Sport i medierna*.
5. Lennart Weibull (1985) *Masskommunikationen i Sverige. Några reflektioner om läget 1985*.
6. Karl Erik Rosengren, Bo Reimer (1985) *Internaliserad kultur. Ett forskningsprogram om värden, individer och massmedier*.
7. Robert Burnett, Peter Esaiasson, Bo Reimer (1985) *Milestones in Mass Communication Research: Media Effects. A Review Essay*.
8. Bo Reimer (1985) *Values and the Choice of Measurement Technique. The Rating and Ranking of Postmaterialism*.

9. Lennart Weibull (1986) *Press, radio, TV och nya medier i Japan.*
10. *Nyhets spridningen om mordet på statsminister Olof Palme. En sammanställning av Statistiska Centralbyråns intervjuundersökning 2-4 mars 1986.*
11. Rune Hedberg och Lennart Weibull (1986) *Kassettidningsläsning på Gotland.*
12. Lennart Weibull (1986) *Massmediernas framtida utveckling.*
13. Ronny Severinsson (1986) *Tidningsläsning i Södermanland.*
14. Maria Elliot, Bo Reimer och Lennart Weibull (1986) *Tidningsläsning i Kalmar län.*
15. Lennart Weibull, Dagspresskollegiet (1986). *Läsvanor 1986.*
16. Bo Reimer och Karl Erik Rosengren (1986). *Maps of Culture: Macro and Micro.*
17. Maria Elliot (1986). *Allmänhetens syn på massmediernas trovärdighet.*
18. Lennart Weibull (1986) *Tendenser i svensk dagstidningsläsning.*
19. Bo Reimer (1986) *Social Space and the Structuring of Communication Processes.*
20. Lennart Weibull och Ronny Severinsson (1987) *Actions and Reactions - the Nordic Countries in Age of Satellite Broadcasting.*
21. Lennart Weibull (1987) *Massmediernas räckvidd 1985/86.*
22. Ronny Severinsson (1987) *Dagspressutvecklingen i Västergötland.*
23. Keith Roe (1987) *The Swedish Moral Panic over Video 1980-84.*
24. Bo Reimer (1987) *Dagens Nyheter i västra Sverige.*
25. Ann-Marie Hellerström (1987) *Lokal-TV- ett reellt alternativ till satellit-TV.*
26. Ronny Severinsson (1987) *Skaraborgspressens innehåll 1950-1985.*
27. Ronny Severinsson (1987) *Tidningsläsning i Essunga, Götene och Vara.*
28. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Gästrikland - presentation av en läsarundersökning.*
29. Bo Reimer (1988) *Reading Postmaterialism.*
30. Lennart Weibull (1988) *Publicistisk sed. Ett forskningsprogram om ett regelsystem och dess betydelse för svensk journalistik.*
31. Magnus Anshelm och Lennart Weibull (1988) *Läsvanestudien 1986. Huvudresultat och metodjämförelse.*
32. Magnus Anshelm (1988) *Sverige - nu - SOM 86 - en jämförelse av två undersökningar.*
33. Rutger Lindahl och Lennart Weibull (1988) *Palme i amerikanska ögon. En studie av den amerikanska pressens behandling av nyheten om mordet på statsminister Olof Palme 1986.*
34. Magnus Anshelm (1988) *Massmediernas räckvidd 1986/87 - en analys av Mediebarometern.*
35. Ingela Strid (1988) *Svenska folkets intressen 1973-1982. En sekundärbearbetning av Testologens mätningar av intressen.*

36. Anders Ohlsson och Keith Roe (1988) *Mått på mätning - En förundersökning av fördelningsegenskaper och stabilitet hos linje- och kategoribaserade mått.*
37. Britt Börjesson (1988) *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet.*
38. Lennart Weibull (1988) *Rapport från kontaktresa till Uruguay 10-22 april 1988.*
39. Gunilla Jarlbro (1988) *En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll.*
40. Monica Löfgren (1988) *Kabel-TV i Göteborg.*
41. Lennart Weibull (1988) *Lokal-TV via kabel. Synen på en ny kanal bland andra medier.*
42. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Värmland. Presentation av en läsarundersökning från våren 1977.*
43. Keith Roe (1988) *Adolescents' VCR Use: How and Why.*
44. Monika Djerf (1989) *Finns det funktionsdimensioner i medieanvändningen? En faktoranalys.*
45. Karin Björkqvist (1989) *Det politiska tidningsvalet.*
46. Magnus Anshelm och Jan Strid (1989) *Läsvanor och läsintressen.*
47. Monika Djerf (1989) *Massmedier och beslutsfattare: en litteraturstudie.*
48. Britt Börjesson (1989) *Pressens självsanering. Ett regelsystems framväxt.*
49. Magnus Anshelm (1989) *Mediebarometern resultat från 1988/99.*
50. Lennart Weibull (1989) *Rapport från en andra kontaktresa till Uruguay. Om massmedier, utbildning och forskning i social kommunikation samt Instituto Comunicacion y Desarrollo.*
52. Monica Löfgren (1989) *Nyhetstidningen 8 sidor - innehåll, spridning och läsning.*
53. Keith Roe (1989) *Notes on the Concept of Aggression and its (Mis) Use in Media Research.*
54. Charlotta Kratz (1989) *Tidningsläsning i Kalmar och på Öland.*
55. Catharina Kisch och Mikael Stoltz (1989) *City 103 och dess lyssnare - en undersökning om lyssnandet på svenska arbetsgivareföreningens närradiostation i Göteborg.*
56. Karin Björkqvist (1990) *Mediebarometern under åttiotalet.*
57. Roger Wallis (1990) *Music, music everywhere, and so much of it the same.*
58. Charlotta Lekvall och Patrik Vult von Steyern (1990) *City 103 och tre livsstilar.*
59. Margareta Melin (1990) *Kommunaktuellt - studier av tidningens spridning och abonnenternas läsvanor.*
60. Maria Elliot (1990) *Förtroendet för medierna.*
61. Keith Roe (1990) *Never Has so Much Been Written by so Many about so Few, or, Why Youth Research?*

Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (1990 -
 (Pris: 80 kr + moms och porto)

1. Ronny Severinsson (1990) *Massmedier, allmänhet och flyktingfrågor i Sverige och Sjöbo. En fallstudie på Sjöbo.*

28. Karin Björkqvist Hellingwerf (1993) *Läsvanestudiens mått på läsvanor. En analys av två mått mått på läsvanor.*
29. Gunilla Jarlbro (1993) *HIV-aktuellt - En läsarundersökning.*
30. Monica Löfgren Nilsson (1993) *Klimat och kön - Journalisters bedömningar av arbetsklimatet på nyhetsredaktioner.*
31. Bengt Carlsson, Inger Lindstedt, Lennart Weibull (1993) *Studieresa till amerikanska högskoleutbildning i journalistik, medier och kommunikation - En personlig reserapport.*
32. Håkan Hvitfelt, Lennart Weibull (1993) *Pendeln har svängt - En reserapport från Kina.*
33. Ulf Wallin (1993) *Den franska folkomröstningen - En analys av rapporteringen om den franska folkomröstningen om Maastrichtfördraget i svensk press, radio och TV samt i övriga nordiska länders press.*
34. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Tidningsläsning i Luleå och Kiruna*
35. Tomas Andersson (1994) *Jönköpings-Posten och Smålandsposten - två småländska tidningsstrategier.*
36. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Mediebarometern 1979 - 1993.*
37. Bengt Johansson (1994) *Att studera massmediernas innehåll. En genomgång av innehållsstudier inom svensk forskning om journalistik, medier & kommunikation.*
38. Maria Edström, Maria Jacobson (1994) *Massmediernas enfaldiga typer. Kvinnor och män i mediebruset den 17 mars 1994.*
39. Ingela Wadbring, Lennart Weibull (1994) *På konsumenternas sida. En analys av hur konsumentfrågorna speglas i göteborgspressen.*
40. Bo Reimer (1994) *Kulturell identitet och massmedieanvändning på Åland.*
41. Olof Hultén, Carin Nilsson (1994) *Det svenska TV-utbudet 1987 och 1993. Undersökning av sändningstid och programkategorier.*
42. Kent Asp (1994) *Medieval 94'.* Anförande vid Folkrorelsernas Medieforum torsdagen den 20 oktober 1994 (framfört i urval). Forskningsprogrammet Journalistik och demokrati - studier kring medie-kvalitet.
43. Margareta Melin (1995) *Can Women Become Cowboys? The Importance of Journalist Education for the Professional Ideal Among Swedish Journalists.*
44. Margareta Melin (1995) *Female Educators and Male Craftsmen? The Professional Ideals Among Swedish Journalists.*
45. Ingela Wadbring (1995) *Sista ordet är inte sagt än! - en analys av lärarnas syn på jämställdhet vid journalistutbildningen i Göteborg.*
46. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Tidningsläsning i Gästrikland.*
47. Gunilla Jarlbro (1995) *Barn, ungdom och reklam.*
48. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Mediebarometern 1979 - 1994.*
49. Lennart Weibull (1995) *Journalister om Journalisten. Redovisning av en läsarundersökning från hösten 1994.*
50. Kent Asp (1995) *Kommersialiserade TV-nyheter - på gott och ont. En jämförande undersökning av Rapport TV2 och Nyheterna TV4.*

51. Monica Löfgren Nilsson (1995). "Pennskaften" *Female Journalists in Sweden*.
52. Gunilla Jarlbro (1995) *Våldsbrott i svensk press. En jämförelse mellan åren 1983 och 1993*.
53. Jakob Bjur och Jörgen Thörnqvist (1995) *Samma röster med nya ansikten. En studie av Rapports innehålls-, form- och presentationsmässiga förändring över en tioårsperiod med tyngdpunkt på begriplighet*.
54. Dino Viscovi (1995) *Med Loket mot framtiden. Om unga arbetarklassmän, invandrare, EU och massmedier*.
55. Ingela Wadbring (1995) *Tidningsläsaren - vem är det? En analys av olika gruppers tidningsanvändning*.
56. Marina Ghersetti (1996) *Jakten på den försvinnande publiken. Om besök och besökare på svenska biografer*.
57. Kent Asp (1996) *Sverige bilden i TV-nyheterna. En undersökning av Stockholmsdominansen i Rapport (1986 - 1995) och Nyheterna (1991 - 1995)*.
58. Lennart Weibull (1996) *Bio, film och samhälle 1995. En analys av svenskarnas biobesök, filmpreferenser och syn på film och samhälle*.
59. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug - en litteraturoversigt ud fra et humanistisk-samfundsvetenskapligt perspektiv*.
60. Ylva Brune (1996) *Vålberg i nyheterna - en kamp mellan tolkningsmönster*.
61. Karin Björkqvist Hellingwerf (1996) *Mediebarometern 1979 - 1995*.
62. Ingela Wadbring (1996) *Den journalistiska vägen - vadan och varthän? En studie om kvinnliga och manliga journaliststudenter i Göteborg*.
63. Ylva Brune (1996) *Svenskar, invandrare och flyktingar i rubrikerna*.
64. André Jansson (1996) *TV-tittarna och det sociala rummet - En studie av den sociala positionens betydelse för kanalpreferenser och självuppfattning*.
65. Bo Reimer (1996) *Inte utan relevans - Om ungdomars användning av massmedier*.
66. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug i hverdagslivet - en kvalitativ interview-undersøgelse om ti menneskers computer- og Internetbrug i privatsfæren*.
67. Ebba Sundin (1997) *Barn och massmedier - En forskningsöversikt*.
68. Monica Löfgren Nilsson (1997) *Hon och han i journalistutbildningen - Ett pedagogiskt projekt*.
69. Bertil Flodin (1997) *Medborgarna och EU-informationen - En studie av inställning, aktivitet och kunskap hos svenska folket inför folkomröstningen 1994*.
70. Maria Edström (1997) *Kön och journalistik - att utvidga medieverkligheten. En litteraturöversikt*.
71. Larsåke Larsson (1997) *Forskningsöversikt - Kommunjournalistik*.
72. Torsten Malmström och Lennart Weibull (1997) *Snöstormen den 17 november 1995*.
73. Anna Maria Andersson (1997) *Vem är den svenske journalisten? - En studie av journalistkåren i yrkesliv och vardagsliv 1994 - 1995*.
74. André Jansson (1997) *Svensk dagstidningsläsning i förändring. Resultat från Riks-SOM-studien 1996*.

75. Britt-Marie Leivik Knowles (1997) *Inter-organisatorisk kommunikation mellan myndigheter och medier. Forskningsöversikt över myndigheters och mediers interaktion i samband med allvarliga samhällsstörningar.*
76. André Jansson (1997) *Sätt att se på TV. En kvantitativ problematisering av den selektiva TV-publiken.*
77. Sigurd Høst och Ronny Severinsson (1997) *Avisstrukturen i Norge og Sverige - 1960 till 1995. Arbetsrapport nr. 1 fra prosjektet Norsk-svensk dagspresseutvikling.*
78. Anders Lithner och Ingela Wadbring (1997) *Ungdomars dagstidningsläsning.*
79. André Jansson (1997) *Tidningsvärden i morgon- och kvällspress.*
80. Tomas Andersson Odén (1997) *Pressen i Skaraborg. Tidningar och redaktörer från 1793 och framåt.*
81. Magnus Andersson (1997) *Populärmusik: såväl Wu-Tang Clan som Pat Bone.*
82. Birgitte Christiansen och Annika Bergström (1998) *Tidningars symbol- & bruksvärde. Kvalitativa intervjuer med några av Göteborgs-Postens & Hallands Nyheters läsare.*
83. Erik Fjellman och Jan Sjögren (1998) *Nyhetsläsning på Internet - Svenska CNN från ett användarperspektiv.*
84. Ronny Severinsson /red/ (1998) *Lokalt innehåll i norska och svenska tidningar. Fyra redaktörer läser varandras tidningar.*
85. Anna Maria Andersson, Birgitte Christiansen & Karin Fogelberg (1998) *Vad tycker tittarna? En publikstudie av två underhållningsprogram.*
86. André Jansson (1998) *Dagstidningsläsning 1997. En tabellrapport från Dagspresskollegiet.*
87. Kent Asp (1988) *Medierna och giftutsläppet i Hallandsåsen.*
88. Ronny Severinsson (1988) *Marjasin i medierna. En innehållsanalys på uppdrag av Medieakademien.*
89. Annika Bergström (1988) *Tidningar, radio och TV i västra Småland.*
90. Annika Bergström (1999) *Internet i svenska hushåll hösten 1997.*
91. Lennart Weibull och Ingela Wadbring (1999) *De nya svenskarna möter svenska massmedier.*
92. Liselotte Englund (1999) *Katastroffjournalistikens dilemman. En forskningsöversikt med etiska och psykologiska perspektiv.*
93. Josefine Sternvik (1999) *Dagspressens ungdomssatsning.*
94. Maria Domellöf (1999) *Mycket nöje! Nöjesjournalistik i förändring.*
95. Annika Bergström (1999) *Internet i medielandskapet.*
96. Anna Maria Jönsson (2000) *Radio och TV i allmänhetens tjänst? Allmänhetens syn på public service-verksamheten.*
97. Liselotte Englund (2000) *Kvalitetseffektivitet i Public Service-radion. En kunskaps- och forskningsöversikt med förslag till indikatorer på radiokvalitet.*
98. Kent Asp, Bengt Johansson och Åsa Nilsson (2000) *Medievalsundersökningen 1998. Teknisk rapport.*
99. Magnus Fredrikson (2000) *Var skall jag kryssa? – En studie av RSV:s och dagspressens personvals-information inför valet 1998.*

BESTÄLLNINGAR

Till institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG)
Box 710
405 30 GÖTEBORG
tel: 031 - 773 12 17
fax: 031 - 773 45 54
e-mail: kerstin.gidsater@jmg.gu.se

Undertecknad beställer härmed följande skrifter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG):

JMG:S bokserie

Nummer	Titel	Författare
.....
.....
.....
.....
.....

JMG:s arbetsrapportserie

Nummer	Titel	Författare
.....
.....
.....
.....

Namn:.....

Adress:.....

.....
.....